

Alusta alkaen 16. Savonlinnan Tuomiokirkko 7.2.2008

1 Moos 12:10-13:1

Abram ja Saarai Egyptissä, eli: Jumala piti lupauksensa vaikka lupauksen saaja ei jaksanut siinä pysyä

Abram oli saanut Jumalalta käskyn lähteä isänsä kodista uuteen maahan. Hän oli saanut lupauksen, että hänen jälkeläisensä saisivat sen maan omakseen. Ja että hän saisi osakseen Jumalan siunauksen, jonka kautta kaikki muutkin kansat tulisivat siunatuiksi.

Sitten tuli maahan nälänhätä. Abram lähti Egyptiin asuakseen siellä muukalaisena, sillä nälänhätä oli ankarana maan päällä. (1 Moos 12:10)

Toisin näytti käyvän. Abramille luvattuun maahan tulikin nälänhätä. Se yltyi niin pahaksi, että hän päätti lähteä viljavaan Egyptiin pysyäkseen hengissä. Päätös oli sama, jonka monet muut Kanaanin maan paimentolaiset joutuivat tekemään ennen häntä ja hänen jälkeensä.

Oliko Abramien päätös ilmaus epäuskosta Herraa kohtaan? Vai oliko kyse järjen käytöstä tilanteessa, jossa nälkäkuolema uhkasi tehdä Herran lupauksen tyhjäksi viemällä lupauksen kantajan ja hänen vaimonsa hengen?

Tilannetta on hyvin vaikea arvioida. Abram varmaankin puntaroi mahdollisuuksia. Ehkä pitäisi jäädä Kanaanin maahan. Olihan Herra antanut lupauksensa siunauksesta ja liittänyt sen nimenomaan Kanaanin maahan. Ehkä Herra kykenisi pitämään Abramien väen hengissä nälänhätää kärsivässä maassakin.

Toisaalta, maa oli luvattu vasta Abramien jälkeläisille. Ehkäpä Herran tarkoitus oli, että Abram menisi Egyptiin ja pysyttelisi siellä hengissä saadakseen niitä jälkeläisiä.

Abram päätti lähteä Egyptiin. Selvää on, että hän ei lähtenyt kevein perustein. Hän oli sinitellyt Herran lupauksen varassa nälänhädän alussa ja lähti vasta kun se oli hyvin ankara.

Tällaista meidän kristittyjen elämäkin usein on, samanlaista kuin "uskon isäksi" mainitulla Abramilla. Etukäteen on vaikea tai mahdoton tietää, mikä olisi oikea ratkaisu elämän ratkaisevimmissa tilanteissa. Jumalan sanan valossa näyttää, että Jumala tietää ja haluaakin asian näin olevan, myös hänen omiensa kohdalla.

Ovela suunnitelma

Egyptiä lähestyttäessä hän sanoi vaimolleen Saraille: 'Minä tiedän, että sinä olet kaunis nainen. Kun egyptiläiset näkevät sinut, niin he sanovat: hän on hänen vaimonsa. Ja he tappavat minut, mutta jättävät sinut henkiin. Sano siis, että olet minun

sisareni, jotta minulle kävisi hyvin sinun vuoksesi ja minä jäisin henkiin.’

Tilanteen pakottavuudesta kertovat myös ratkaisuun liittyvät vaarat. Abram tiesi, että Egyptiin menevä nälkäpakolainen oli vailla lain suojaa ja suuressa vaarassa joutua paikallisten mielivallan kohteeksi - varsinkin, jos hänellä oli niin kaunis vaimo kuin Saarai oli. Mahtimiehille oli tuon ajan kulttuureissa ihan tavallista tappaa himoitsemansa naisen mies ja ottaa nainen jalkavaimokseen. Kokemus tuollaisesta vääryydestä oli ilmeisesti yleinen Vanhan testamentin aikana. Sellaisesta kerrotaan kolmeen eri otteeseen Mooseksen kirjassa (1 Moos 12, 1 Moos 20, 1 Moos 26) ja lisäksi kertomuksessa, jossa kuningas Daavid syyllistyy sellaiseen vääryyteen ja tapattaa heettiläisen Urian ja ottaa hänen kauniin vaimonsa Batsaban vaimokseen (2 Sam 11).

Abramin ainoa keino selviytyä olisi oveluus. Jos Sarai esiintyisi Egyptissä Abramin sisarena eikä vaimona, naisen kauneus ei saattaisi Abramia vaaraan. Sarain veljenä hän olisi (tämän isä puuttuessa) Sarain huoltajan asemassa ja hyötyisi, jos egyptiläiset kiinnostuisivat Saraista. Ainakaan kauniin naisen veljeä ei tapettaisi niin helposti kuin aviomiestä.

Oliko Sarai oikeasti niin kaunis? 65 –vuotiaana?

Aiemmin kerrotun perusteella Abram on yli 75-vuotias.

Abram oli Harranista lähtiessään 75 vuoden vanha (1 Moos 12:4).

Myöhemmin kerrotaan, että Sarai oli vain n. 10 vuotta häntä nuorempi.

Aabraham lankesi kasvoillensa ja naurahti, sillä hän ajatteli sydämessään:
”Voiko satavuotiaalle syntyä poika, ja voiko Saara, joka on yhdeksänkymmenen vuoden vanha, vielä synnyttää?” (1 Moos 17:17)

Tuntuu oudolta, että 65-vuotias mummo olisi niin huomiotaherättävän kaunis kuin miksi Sarai Egyptin –retki -kertomuksessa kuvataan. On tietenkin mahdollista ajatella, että Jumalan ihme tai ihmisten nykyistä pidempi elinikä saivat Sarain kauneuden säilymään yli 60-vuotiaaksi asti (näin esim. Luther asian selittää).

Parempi selitys on kuitenkin se, että Egyptin retki -kertomus ei oleta Sarain olevan noin vanha. Sarai on nuori, kauneimmassa kukoistuksessaan oleva nainen ja myös Abram on nuorehko. Se, että tämä ei käy yksiin aiemman kertomuksen Abramille antaman iän ja 1 Moos 17:17 Saraille antaman iän kanssa, johtuu Raamatun syntyprosessista. Kertomus Abramin ja Sarain Egyptin retkestä on peräisin nykyistä yhtenäistä kertomusta vanhemmasta lähteestä. Siinä Abram ja Sarai ovat paljon nuorempia kuin mitä he ovat siinä kehyskertomuksessa, johon heidän Egyptin retkeään kuvaama kertomus on laitettu. Tämä osoittaa, että vaikka Raamatun pelastushistoria ankkuroituu oikeisiin tapahtumiin todellisessa historiassa, ei se silti ole tarkkaa historian kerrontaa.

Abramin Egyptin retki oli pelkuruutta ja epäuskoa

Egyptiä lähestyttäessä hän sanoi vaimolleen Saraille: ‘Minä tiedän, että sinä olet kaunis nainen. Kun egyptiläiset näkevät sinut, niin he sanovat: hän on hänen vaimonsa. Ja he tappavat minut, mutta jättävät sinut henkiin. Sano siis, että olet minun sisareni, jotta minulle kävisi hyvin sinun vuoksesi ja minä jäisin henkiin.’

Abram kertoo Egyptin rajaa lähestyttäessä suunnitelmansa vaimolleen, mutta ei kysy tämän mielipidettä. Sarai vaikenee, ja hiljaisuus on myöntymisen merkki. Sarai on joko niin tottelevainen nuori vaimo, ettei sano miehelleen vastaan, tai sitten hän on itsekin niin peloissaan tilanteesta, ettei voi muuta kuin vaieten suostua.

Tässä vaiheessa alkaa näyttää selvältä, että Abramin pakkotilanteessa tapahtuva järkeily oli loppujen lopuksi epämiehekästä pelkuruutta. Miehen olisi pitänyt uskaltaa seistä naisensa vierellä ja puolustaa tämän kunniaa vaikka sitten kuolemanvaarassa. Varsinkin, kun hän oli varustettu Jumalan lupauksella, että hänen päällään olisi siunaus ja Jumala kiroaisi hänen vihollisensa.

Tässä valossa Abramin koko suunnitelma Egyptiin lähdöstä ei ollut ainoastaan epämiehekäs vaan myös epäuskoa. Hän oli jättämässä Herran lupaaman maan ja samalla luottamuksen lupauksen antajaan. Hän oli saattamassa vaaraan vaimonsa, jonka kautta Herra oli suunnitellut antaa hänelle paljon jälkeläisiä.

Jumalan aloittama pelastushistoria oli menossa piloille jo ensimmäisessä alussaan. Syynä oli se ihminen, jolle lupaus oli annettu.

Kuvaavaa kuitenkin on, että Abram ei itse ymmärrä tätä. Hänellä on vain ahdistava pelkonsa ja omat suunnitelmansa, joiden varassa hän yrittää keksiä ulospääsyä vaaratilanteesta ja ehkä samalla myös avittaa Herraa toteuttamaan lupauksensa.

Jumala ei puutu Abramin mielentilaan, vaan antaa hänen vapaasti toimia oman päänsä mukaan, vaikka se onkin väärä. Abramin on opittava oman elämäkokemuksensa kautta luottamaan Jumalan lupauksiin. – Näin on käsittäökseni meidänkin hengellisessä elämässämme. Jumala antaa meidän kulkea harhapolkumme. Mutta vain siksi, että hän saisi palauttaa meidät takaisin.

Onko synty aina tietoista?

Tässä yhteydessä herää kysymys, onko syntiä vain tietoinen pahaan myöntyminen. Vai tekeekö kristitty syntiä myös tietämättään?

Asia on ekumenian eli kristittyjen ykseysneuvottelujen kannalta tärkeä. Katolinen kirkko ajattelee, että kaste ja usko antavat synnin anteeksi ja puhdistavat kristityn synnistä. Siksi kristitty ei ole syntinen. Paitsi silloin, kun hän tietoen tahtoen myöntyy vääryyteen, ajatuksissa

sanoissa tai teoissa.

Luterilaisen opetuksen mukaan taas kastettu ja uskova kristittykin on aina kokonaan syntinen - ja samalla kokonaan vanhurskas eli pelastettu. Hän on Kristuksen sovitustyön takia vanhurskas. Mutta itsessään hän on syntinen. Tämä johtuu siitä, että syntiä on kaikki se, että ei rakasteta Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niinkuin itseä. Tältä kannalta ei siis vaikuta se, onko synnin tekeminen tietoista ja tahallista.

Helsingin piispa Eero Huovinen on vain hieman yksinkertaistaen sanonut, että luterilainen *on* syntinen. Katolinen taas *tekee* syntiä. Tällä hän tarkoittaa sitä, että me luterilaiset painotamme sitä, että synti on kristityissäkin suurempi mahti kuin tietoiset teot. Katoliset taas painottavat sitä, että juuri tietoinen synnin tekeminen tai ajatteleminen erottaa uskovan Jumalasta.

Molemmissa näkökulmissa on hyvät puolensa. Tämä kertomus painottaa mielestäni luterilaista näkökulmaa. Sekä Abram että farao tekevät tietämättään syntiä Herraa vastaan. Silti se on syntiä.

Mutta Herra löi faraota kovilla vitsauksilla - ja myös hänen koko talouttaan - Sarain, Abramin vaimon vuoksi.

Toisaalta on niinkin, että vain tietoinen paha teko on syntiä. Tätä kuvaa myöhempi, hyvin samanlainen kertomus Saaran vaaraanjoutumisesta Gerar –nimisessä paikassa. Sen mukaan Herra ei pidä Saran vaimokseen ottanutta Abimelek -nimistä hallitsijaa syyllisenä, koska tämä on toiminut hyvässä uskossa eikä tiennyt, että Saara oli Aabrahamin vaimo.

Ja Jumala sanoi hänelle unessa: ”Niin, minä tiedän, että sinä teit sen vilpittömin sydämin. Sentähden minä estinkin sinut tekemästä syntiä minua vastaan enkä sallinut sinun kajota häneen. Niin anna nyt miehelle hänen vaimonsa takaisin, sillä hän on profeetta, ja on rukoileva sinun puolestasi, että saisit elää.” (1 Moos 20:6-7)

Hengellinen luopumus saattaa kannattaa ulkonaisesti

Kun Abram saapui Egyptiin, egyptiläiset näkivät, että Sarai oli hyvin kaunis nainen. Hänet nähtyään faraon hovimiehet ylistivät häntä faraolle; ja niin vaimo vietiin faraon palatsiin. Abramia farao kohteli hyvin hänen vuokseen, ja Abram sai lampaista ja vuohtia, nautakarjaa ja aaseja, orjia ja orjattaria sekä aasintammoja ja kameleita.

Perillä Egyptissä kuitenkin näyttää siltä, että Abramin järkeily on osunut oikeaan. Sarain tavaton kauneus tosiaan häikäisee faraon hoviherrat. Sarai viedään faraon palatsiin. Abramia kohdellaan hyvin ja hänelle - kauniin paimentolaisnaisen ”veljelle” - lahjoitetaan paljon karjaa, orjia ja orjattaria. Abramin ovela suunnitelma on onnistunut. Hengellinen luopumus saattaa kannattaa ulkonaisesti.

Mutta! Perhe on hajonnut. Herran suunnitelma on epäonnistumassa. Miten hänen Abramille

antamansa lupaus jälkeläisistä ja siunauksesta voisi toteutua, kun Abram on pelkuruudessaan antanut vaimonsa pois. Se, jolle Herra antoi lupauksensa, ei pitemmän päälle kestänyt lupauksessa, vaikka alku eli lähtö Harranista Jumalan lupauksen varassa näyttikin hyvältä.

Vertauskuvallisena sovellutuksena tästä voisi olla seuraava: kirkko voi jonkin aikaa näyttää ulkonaisesti menestyvältä myös silloin, kun se luopuu uskostaan ja perustaa toimintansa vaikkapa ihmisten mielistelyyn. Näin voi käydä, kun ”maahan tulee nälänhätä ja nälänhätä on hyvin kova”. Kun 100 000 ihmistä eroaa kirkosta, ei olisi ihme, jos kirkko ”lähtisi Egyptiin asuakseen siellä muukalaisena” eli tinkisi muutamista Jumalan sille antamista lupauksista säilyttääkseen asemansa yhteiskunnassa ja varallisuutensa.

Kirkon hengellistä hyvinvointia ei siksi pitäisi mitata ainakaan pelkästään ulkonaisilla mittareilla, vaan uskollisuudella Jumalan toimintatapoja kohtaan. Ne toimintatavat eivät suinkaan aina ole sellaisia, että ne olisivat ihmiskokoukselle katsottuna järkeviä. Kun Jumala antoi Abramin saapua luvattuun maahan, sinne tulikin nälänhätä. Mutta ei Abramin silti olisi pitänyt tinkiä Jumalan lupaukseen uskomisesta. Egyptissä hän kyllä rikastui, mutta Jumalan näkökulmasta kaikki oli menossa aivan vikaan.

Vastaavasti: Jumalan kirkolle uskoma lupaus perustuu tietynlaiseen opetukseen, ristiinnaulittuun ja ylösnouseeseen Jeesukseen Kristukseen, Jumalan eli Luojamme Poikaan, joka on ainoa tie pelastukseen. Nyky-yhteiskunnalle tämä ei oikein käy, sillä jokaisen yksilön pitäisi itse saada määritellä uskontonsa tai ”henkisyytensä” sisältö. Kirkko saattaa jonkin aikaa menestyä menemällä mukaan nykyihmisen omaan uskonnollisuuteen. Mutta Jumalan näkökulmasta kaikki menee silloin aivan vikaan, vaikka ihmisten suosio kirkolla säilyisikin. (En tosin usko, että sekään kauaa onnistuu).

Jumala puuttuu peliin

Jumalan suunnitelma näyttää Abramin kohdalla kariutuvan muutenkin. Myös farao on syyllistynyt vakavaan syntiin rikkoessaan tietämättään Abramin avion. Jumala ei siedä sellaista, vaan rankaisee faraota ja tämän hovia kovilla vitsauksilla, ilmeisesti taudeilla.

Abramin piti olla siunaukseksi kaikille kansoille, mutta nyt vieras kansa on hänen pelkuruutensa vuoksi joutunut Herran lähettämän rangaistuksen alle.

Mutta Herra löi faraota kovilla vitsauksilla - ja myös hänen koko talouttaan - Sarain, Abramin vaimon vuoksi. Silloin farao kutsutti Abramin luokseen ja sanoi: ”Mitä oletkaan minulle tehnyt! Miksi et kertonut minulle, että hän on sinun vaimosi? Miksi sanoit, että hän on sisaresi, niin että minä otin hänet vaimokseni?” (1 Moos 12:17-19)

Jumala ei kuitenkaan anna suunnitelmansa kariutua, ei vaikka ihminen, jonka kautta suunnitelman on määrä toteutua, hätäilee epäuskossaan ja ajaa sen karille. Vitsauksien tarkoitus ei ole egyptiläisten tuho, vaan Sarain palauttaminen miehelleen. Niinpä egyptiläiset, tajuavat - syystä jota tarina ei kerro - että vitsaukset johtuvat Saraista. Farao kutsuttaa Abramin luokseen.

“Mitä oletkaan minulle tehnyt!” Faraon sanoissa ei puhu mahtava kuningas, vaan petetty mies, joka on samalla tasolla kuin Abram. Hän ei käytä valtaansa, vaan toistaa Abramille tämän omat sanat “Miksi sanoit, että hän on sisaresi, niin että minä otin hänet vaimokseni?”

Abram ei pysty vastaamaan. Hän joutuu häpeään ihmisenä ihmisen edessä. Hän ei ole pettänyt ainoastaan vaimonsa luottamusta, vaan myös faraon. Hän on unohtanut, että mahtava hallitsijakin on ihminen ja siksi häntä on kohdeltava ihmisenä - ei enempänä eikä vähempänä. Tämän unohtaessaan hän on unohtanut myös Herran, joka nyt on näyttänyt kykenevänsä suojelemaan Abramia ja Saraita ihmisistä mahtavimpiakin vastaan.

“Tulisia hiiliä pään päälle”

”Siinä on vaimosi, ota hänet ja mene matkoihisi!” Sitten farao antoi miehilleen käskyn toimittaa Abram, hänen vaimonsa ja koko hänen omaisuutensa maasta pois. (1 Moos 12:19-20)

Herra ei unohda faraon oikeutta. Farao saa kertomuksen viimeisen sanan: “Siinä on vaimosi, ota hänet ja mene matkoihisi!”. Farao ei vähennä Abramian moraalista nöyryytystä kohtelemalla häntä huonosti. Hän saatatuttaa hänet sotilaspatrullin mukana rajalle, mukanaan kaikki “Sarain veljenä” faraolta saamansa lahjat.

Minulle tulee tässä mieleen Raamatun Sananlaskujen ohje, jota farao näyttää toteuttavan:

Jos vihamiehelläsi on nälkä, anna hänelle leipää syödä, ja jos hänellä on jano, anna hänelle vettä juoda. Sillä niin sinä kokoat tulisia hiiliä hänen päänsä päälle, ja Herra sen sinulle palkitsee. (Sananlaskut 25:21-22)

Abram on varmasti paremmin nöyryytetty ja jauhot suussa, kun farao antaa hänen pitää pelkuruudella hankitut rikkautensa, kuin mitä hän olisi, jos ne olisi häneltä viety.

Lopputulos

Niin Abram palasi Egyptistä Negeviin, mukanaan vaimonsa ja koko omaisuutensa, ja Loot seurasi häntä. Abram oli hyvin rikas; hänellä oli karjaa, hopeaa ja kultaa. (1 Moos 12:20-13:1)

Lopputulos Egyptin seikkailusta on Abramian moraalisen-hengellisen nöyryytys mutta myös aineellinen menestys.

Vaikuttaa siltä, että tapahtumien vakavuuden keskellä Herra leikittelee suojelemissaan kansain. Hän osoittaa hänelle, kuinka suvereenisti hän voi johdattaa: vaikka nälänhädän epätoivosta pelkuruuden, petoksen ja nöyryyksen kautta rikkauteen.

Abramin kannattaisi jatkossa luottaa Herran lupaukseen ja siunaukseen vahvemmin kuin mitä Egyptin seikkailussa.

Kunpa Jumala toimisi meidänkin kohdallamme näin ja pitäisi meidät oikealla tiellä! Siitäkin huolimatta, että meidän on erilaisten uhkien, valheiden ja epäonnistumisien edessä helppo luopua hänen lupauksestaan.